

دکترآمد:

عبدربه محمد اسلیم با نگاهی به سیر تاریخی استعمار فرهنگی غرب، طی دو قرن گذشته در سرزمین‌های اسلامی، ضرورت شناخت ابعاد این هجوم ویرانگر را در گرو کسب معرفت و آگاهی نسبت به اندیشه ناب اسلامی دانسته و تلاش می‌کند که تحلیلی روشن برای تمییز نقش شهید شقایی در گشودن باب چنین نگرشی نسبت به جهان معاصر در میان مسلمانان ارائه کند. او که لازمه چنین رشدی را دست‌یافتن به علم و دانش وسیع و جهان‌بینی استوار می‌داند تا ضمن داشتن توفیق همراهی اصولی با پیشرفت‌های ارزشمند بشری، از مراقبه‌ای که می‌توان از بر هم خوردن تعادل فکری و دیدگاه‌های اعتقادی نسبت به عالم غیب و شهود پیشگیری کند نیز غافل نبود.

عبدربه محمد اسلیم، کارشناس مسائل سیاسی فلسطین

فتحی شقایی میان اسطوره و رؤیا...

می‌کردند یا به نظر برخی، کافر و خارج از اسلام می‌نمودند، تأکید می‌کرد.

این اندیشمند اسلامی سعی در پیوند میان نص قرآن و سیر حرکت تاریخ جهت ایجاد فضای جنبشی تکامل یافته مانند یک طرح و یک مفهوم و عمل انقلابی پیشرو، داشت که درک کلاسیکی و سنتی موجود در آن دوره را در سطح جنبش اسلام‌گرایانه در مسأله اندیشه و ابداع در جنبش و آگاهی را پشت سر بگذارد. او به این منظور همواره در سیر و سفر در میراث فرهنگی بود تا بتواند با توشه‌ای از نور به سوی آینده‌پژگردد.

«وعدالآخره» (وعدۀ قرآن برای شکست نهایی یهود و اخراج همیشگی آنان از فلسطین) وی فعالیت‌های جنبشی‌اش را در خارج از فضای کلاسیکی جنبش‌های اسلامی آغاز نمود. بلکه او پیشرو در طرح این واژه بود. من نیز در او دقیق گشتم و آن درخشش و گرمی اسلام را در وی یافتیم. وی در جستجوی اصالت و شمولیت آگاهی برای ایجاد فضای حرکت و جنبش اسلامی بود (ما جنبش جهاد اسلامی در فلسطین را در سطح فلسطین نمی‌خواهیم وگرنه ما سختی و مشکلات قیام و نهضت و ادامه آن و خارهای کف پا و گل آتش را در دست تحمل نمی‌کردیم).

شهید شقایی تحت تأثیر شهید حسن البنا و معلم شهید سید قطب و اندیشمند ایرانی علی شریعتی و اندیشمند جزایری مسلمان مالک بن بنی‌قراد داشت و همچنین متأثر از اندیشمند مسلمان سودانی ابوالقاسم حاج محمد - رح - به ویژه کتاب پیشگام و بی‌نظیرش «العلمیة الاسلامیة الثانیة» بود. او بزرگ‌ترین تأثیر وی از حضرت امام خمینی بود که گویی وی را سحر و جادو کرده بود و اسیر گسترش انقلاب اسلامی که حضرت‌امان را در ایران عزیز بر پا کرده بود، شده بود و بصورت هم‌پیمان اسلامی طبیعی وی درآمده بود و بدین گونه در شعارهای انقلاب اسلامی و سخنرانی‌های امام ذوب شد. او سخنان امام را در فلسطین چاپ و منتشر می‌نمود تا جوانان از روح این انقلاب فرزند سیراب و از چشمه حرکت‌های بیدار و انقلابی در ایران آن روز بنوشند. این اندیشمند شهید رضوان الله علیه بر خط جهادی عمل دیگری را اضافه نمود. او فرورزندی و روشنی را به نهاد و بنیان کلاسیک فکری و فرهنگی فعالیت‌های اسلامی - فرهنگی که مدت‌ها به همان حالت مانده بود ازرانی کرد و جرقه‌ای باعث ایجاد آگاهی اسلامی به وسیله رجوعش به نصوص قرآنی و آگاهی اصیل تاریخی شد و این رشد آگاهی فرهنگی در مجلات و نشریات و تشکل‌ها متجلی می‌شد و دارای اثری منحصر به فرد و برهم‌زننده مفاهیم رایج بود به همین دلیل جناح دانشجویی و جوانان تجددخواه در سراسر وطن به وجود آمدند که به گروه دانشجویان مستقل معروف شدند. این گروه دانشجویی از نص صریح قرآن به همان صورت که بر پیامبر (ص) نازل شده بود، الهام می‌گرفت و به بازخوانی تاریخ با سلاح آگاهی و انقلابی‌گری و پیشروانه پرداخته، مفاهیم آن را در دل و جان و ضمیر آگاه خویش نسبت به مسأله فلسطین، (با مفهوم آگاهی و انقلاب) جای دادند.

فتحی شقایی و پرسش از نص قرآنی اندیشمندان همواره دغدغه جهانی را دارند که بر اساس علم و معرفت باشد. نظراتی را برای به مرحله عمل آوردن افکار خود پیشنهاد می‌دهند که نظرات و رویاهای متعالی است جهت بیرون آمدن از وضعیت کلاسیکی و رواج پشت سرگذاشتن آنها به سوی

معجزه‌گونه خود، از طریق جهان‌بینی خاص خویش و علم و دانش وسیع و ابداع شیوه جهاد و مقاومت، درنوردید تا آن که شهید شد و به سوی خدا پرواز کرد.

در حالی که توانست با اثبات نظریه خویش چالش انتفاضه دوم که همانا انتفاضه قطعی است را به وجود آورد که باعث اخراج دشمن صهیونیستی از نوار غزه گشت. با بررسی و مطالعه این جریانات در می‌یابیم که شهید شقایی در مسیر شهید حسن البنا و معلم شهید سید قطب حرکت کرده و از میراث و شیوه و حرکت الهام گرفت و سعی و تلاش نمود با اهدای خون خویش این شیوه را به عنوان الگویی پیشگام و سرآمد از همه جنبه‌ها براساس پژوهش‌های قرآنی و تاریخی و... معرفی نماید. وی از کتاب «فی ظلال القرآن» و «معالم فی الطریق» این کتاب‌نورانی و معروف سید قطب که جان خود را بر سر آن در مقابله با طاغوت زمان یعنی عبدالناتمه از دست داد، تأثیر فراوانی پذیرفت.

این اندیشمند «شهید فتحی شقایی» نماینده نقطه شروع، تأسیس، حرکت و عمل جهادی و بینش ناب بود او در تشخیص بحران امت یا به عبارتی توسعه و پیشرفت ابزار معرفتی و جنبشی جهت مقابله با هجمه غرب که در رویارویی با اسرائیل این غده سرطانی نمایان است، موفق بود. وی همچنین در شناخت متون تاریخی به واسطه بینش تفکرگرایانه و الگویی پیشرو تا حد رویایی در انتفاضه اول نیز موفق بود تا جایی که جنبش اسلامی به عنوان جزئی از بنیان این جهان در دل و جان مادر جنب و جوش است و جزئی از رفتار و شیوه زندگی ما گشته بدون آن که نیرویمان را از دست بدهیم، بلکه در اثر عملیات متعدد و توسعه روشهای آن نیرویمان نیز پیوسته افزایش می‌یابد.

شقایی و دوره پرسش و اکتشاف از اواخر دهه هفتاد و اوایل دهه هشتاد تحکرات شهید شقایی در میان دانشجویان همانند باران پاییزی فرود می‌آمد... و همواره در جستجوی خویشتن اسلامی و خویشتن حرکتی و جنبشی بود و به خواندن متن قرآن همان گونه که فرود آمده بود و از فراز تاریخ گذشته و به اکتشاف خویشتن ممتد خویش از غار جرا تا وعده آخرت که بتواند آینده پیشرو خود را بسازد می‌پرداخت. دوره، دوره سؤال بود و زمان، زمان اکتشاف و زمان شکفتن و بارور شدن برای بازشناخت هویت اسلامی، انقلابی متمدن خویش. او همواره بر جاری ساختن، چشمه مهر اسلامی در دل و جان ملت‌های خارج از صحنه که برخی به آنها همانند گله گوسفند نگاه

شهرت فتحی شقایی

شهید شقایی نماینده «نظریه انقلابی» پیشرو «بینش» جهادگرایانه متمدنانه در این مرحله از تاریخ بوده که به شلیک اولین گلوله‌های این انتفاضه مبارک انجامیده است و الحق که شهید شقایی انتفاضه را زمانی که تنها در دل و جان ملت فلسطین در غلیان بود از انزوا به صحنه کشاند.

طرفداری از اسلام انتخاب لفظی و کلامی نیست که حرف «ی» که رسید تمام شود، بلکه نوعی حساسیت و احساس تمایل شدید نسبت به اسلام بزرگ به عنوان شیوه زندگی و روش و نماد رفتار اجتماعی و فرهنگی جامعه است. به همین دلیل هجوم و حمله غرب به شدیدترین وجه آن ادامه دارد، گرچه در بعضی جهات بر اثر توسعه و پیشرفت فکری و جنبش و جهاد مسلمانان در همه جنبه‌های اجتماعی، شروع به عقب‌نشینی نموده است. ما در این پژوهش سعی داریم تا به درون این پرسش گام نهمیم. پرسشی که ذات معرفتی در چارچوب اندیشه شمولی آفاق اسلامی و پاسخگوی آن است این که به معنی تلاش شقایی به ایجاد جرقه این سؤال در میانه جنبش اسلامی با همه ابعاد فکری و معرفتی و تعدد روش‌ها و جنبش‌ها در تمام سطوح، این پرسش به منظور ایجاد انگیزه معرفتی و آگاهی بخشی بوده و در نتیجه ورود به این سؤال بر اساس زمینه‌های اصولی و متمدنانه است به طوری که تعادل فکری و دیدگاهی خود را درباره عالم غیب و شهود از دست ندهیم.

فتحی شقایی رضوان الله علیه این اندیشمند اسلامی از رحم این سؤال جهادی متولد شد بلکه این سؤال عیناً نشان‌دهنده بینش و دیدگاه وی نسبت به جهان برخاسته از کانون مرکزیت فلسطین و مرکزیت هجوم همه جانبه غرب نوین و معاصر بر جهان اسلام می‌باشد و این جاست که وی میان نظریه و بینش و عمل و فعل جهادی جهت پاسخ به این سؤال پیوند برقرار می‌کند. از زمان شهید امام حسن البنا رضوان الله علیه تا این لحظات تاریخی عمل جهادی همچنان در جهان اسلام به ویژه سرزمین فلسطین رویه افزایش است. چه کانون این کشمکش جهانی میان برخورد سرسختانه و تربیه‌الشتویه؟ الاخلاقه حسن البنا - رضوان الله علیه را واداشت تا گروه‌هایی از اخوان را جهت انجام عملیات شهادت طلبانه راهی سرزمین پاک و مقدس فلسطین نماید. اندیشمند شهید فتحی شقایی از دهه هشتاد دانامد در حال حرکت در وطن اشغال شده خویش است. در حالی که مؤدۀ به «وعدالآخره» می‌دهد و تلاش می‌کند تا الگویی جهادی پیشرو و انقلابی ارائه دهد که نماینده مقاومت مقدس باشد و بر اساس عقیده و تاریخ آن را در راس اولویت‌هایش قرار دهد به ویژه آن که فلسطین آیه‌ای از کتاب خدای عز و جل است نه بر اساس یک عکس‌العمل سیاسی و آبی و غریزی اجتماعی یا اقتصادی. بلکه بر اساس اصول فکری قرآنی و مطالعات اسلامی، انقلابی تاریخ که سرچشمه‌اش از غار حرا است تا بیت المقدس با آن پتانسیل ایمانی عقیدتی که امواج تاریخی آن ریشه در نور الهی از طریق قرآن و تاریخ و حقیقت دارد.

او هنگامی که سخن می‌گفت در وهله اول برای اسلام‌گرایان سنتی این سخنان، عجیب و غریب می‌آمد و هم اینان سعی کردند تا با استفاده از پشتوانه و نقل تاریخی خود با این واقعه معجزه‌آسا (انتفاضه اول) به مخالفت برخیزند.

شهید شقایی نماینده «نظریه انقلابی» پیشرو «بینش» جهادگرایانه متمدنانه در این مرحله از تاریخ بوده که به شلیک اولین گلوله‌های این انتفاضه مبارک انجامیده است و الحق که شهید شقایی انتفاضه را زمانی که تنها در دل و جان ملت فلسطین در غلیان بود از انزوا به صحنه کشاند.

او آگاهی اسلامی و انسانی را با انقلابی‌گری متمدنانه و امروزی و

شهر شهید فتحی ششاقی

شهید فتحی ششاقی بر خط جهادی عمل دیگری را اضافه نمود. او قیروندگی و روشنی را به نهاد و بنیان کلاسیک فکری و فرهنگی فعالیت‌های اسلامی - فرهنگی که مدت‌ها به همان حالت مانده بود ارزانی کرد.

۳ - فلسطین قلب است. عربی و اسلامی است. مرکزیت مسأله فلسطین از نظر عقیدتی و تاریخی و واقعیت و حال فعلی و آینده آن.

ششاقی و فرهنگ شهادت طلبی

از شروع اولین جرقه انتفاضه مبارک به همت دستان پخش شده آن شهید - قرآن و تاریخ در حرکتی الهی و اوج گیرنده به سوی وجه‌الله و دروازه‌های قدس، یکدیگر را در آغوش گرفته‌اند. به گونه‌ای که شهید ششاقی (رض) گرسنگی و عطش و ناله‌های انقلابی و الهی آن را با سردادن تکبیر و حمد و سنای خدا با عمل انقلابی سرباز و بدان پاسخ گفته است (همواره تا مرز شهادت با شما می‌مانم خود را قربانی می‌کنم. خون خود بلکه ثانیه‌های عمر خویش همه توان خستگی ناپذیرم را فدای این راه مقدس می‌نمایم). دعوت می‌کنم همه امت را به طرفداری از ملت مسلمان فلسطین که با توکل به خدا شروع به مقابله با تانک‌های اسرائیلی به وسیله سنگ‌های مقدس و سینه سپر شده با انگیزه ایمان عمیق خویش به پیروزی و آزادی میهن اسلامی، نموده است.

لازم به ذکر است تلاش‌های شجاعانه شهید ششاقی در حفظ و ادامه این انتفاضه مبارک از انحراف و سقوط در چاله‌های رسمی نظام‌های عربی و خط سازمان آزادی بخش فلسطینی که با همه خبث طینت خود سعی در خاموش نمودن آتش انتفاضه از طریق امضای موافقتنامه‌های از ونگین مانند موافقتنامه اوسلو نمودند. شهید ششاقی همواره بر راه آزادی حقیقی که سرچشمه از ایمان مردم به عظمت دین اسلام عزیز گرفته است، تأکید می‌کرد. معتقد بود که بی‌مردمان راه‌هایی دیگری جز این، همگی وهم و سراب و رویا و آب در هواون گویند است.

در حالی که انتفاضه داشت در دل و جان ملت فلسطینی ریشه می‌دوانید و بالا می‌گرفت، تالشهایی از سوی نظام‌های عربی و بین‌المللی جهت خاموش ساختن آن، شروع شد... و در همین اثنا به هنگام بازگشت شهید ششاقی از لیبی در جزیره قبرص در تاریخ ۱۳۸۶/۱۰/۱۹ به وسیله دست‌های پلید موساد اسرائیلی و مزدورانش ترور شد و رژیم صهیونیستی برای توجیه این مسأله مسئولیت آن را بر دوش عملیات شهادت طلبانه دوگانه‌ای که دو نفر شهادت طلب به نام‌های صلاح شاکر و انور سکر، انجام داده بودند انداخت و بدین گونه این شهید بزرگوار به ملکوت اعلا پیوست. این اندیشه رو یا گونه شهید ششاقی اتلافی قرآنی - تاریخی، فعال در صحنه زمان ایجاد کرده است. او راه را برای خضوع در برابر واقعیت برای ایجاد واقعیتی دیگر که موافق حرکت تاریخ باشد، در نتیجه این اندیشه از نظر ذاتی و موضوعی متکامل است. چه این که مطلق «وعدا لآخره» ای است که خود پیش بینی آینده است. در واقعیت حال فعلی ما و این همان است که نامش را «سؤال مقدس» - «فرز مغز مقدسی که از نیروی عظیم روحی سرشار است و این روحیه همان جهاد است که حساسیت امت است. تشنه شهادت بودن این شهید، وی را به باز کردن کامل درها در این کشمکش عقیدتی مبتداز غار حراء... وادار نمود. فاذا جاء وعدا لهما بعثنا علیکم عبادا لنا اولی باس شدید فاجسو خلال الدیار و کان وعداً مفعولاً. ثم ردنا لکم الکره علیهم و امددناکم بأموال و بنین و جعلناکم اکثر نظیراً. ان احسنتم لانفسکم و ان اساتم فلها. فاذا جاء وعدا لآخره لیسئوا و جوهکم و لیدخلوا المسجد کما و دخلوه اول مره و لیتبروا ما علوم تبتیرا. عسی ربکم ان یرحمکم و ان عدتم عدنا و جعلنا جهنم لکم مزین حسیراً. سوره اسراء آیه ۵-۸. عذر می‌خواهم برادرم هزاران عذر که سعی می‌کنم به تو نزدیک شوم. نزدیکی بنیادین و اصولی میراث تو را برای باز کردن این کلمه سر و تلاشم برای درک این راه و این شیوه، پیش روی تو قرار می‌دهم. من به پاک و طهارت و نور فروزان گسترده‌تر از یکبار سعی و تلاش و به بیش از یک دیدار نیاز داری و به بیش از یک تلاش هزاران عذر... هزاران!

سرطانی اسرائیل، دست یازد. به همین دلیل بر خلاف جریان آب وضع موجود شنا کردن را آغاز کرد و الگوی عملیات جهادی نوین و زیبایی را پیانگذاری کرد.

ارکان فرهنگی جنبش نزد شهید ششاقی:

۱ - مطالعات زنده و بویای قرآنی.
۲ - تکنیک به فعل در آوردن قرآن در یک تشکیلات جنبشی حرکتی متکامل و برتر.

ششاقی و معنویت روحی

شهید ششاقی الگوی است که هر مجاهدی در برابر آن با عنوان اسطوره عشق الهی و عروج روحی و شفافیت فکری سر تعظیم فرود می‌آورد و این خود شاخصی بر استننا بودن زمان و مکان می‌باشد. وی جهان درونی و برونی را در چارچوب اندیشه عالم وجود رابه گستردگی دوران فلسطینی می‌دید و به همین دلیل این تفکر و نظریه به واقع حرکتی و جنبشی را شیوه‌ای وجودی می‌دانست که انگیزه‌های نورانی، امکان بیداری و نهضت مستمر انقلابی براساس خط امام حسین (ع) و شیخ مجاهد شهید عزالدین القسام (رض) را ارزانی می‌دارد و این شعار را سرمی‌دهد «المجاهد خمرده» مجاهد خوشن درخشان است و اعراس الدم و الشهاده و عروسی‌های خون و شهادت» و تا نامل در این شعارها به سوی روابط جهادگرانه‌ای که در حرکت وی به سوی علوروح و در بعد یقینی آن - آسمان و بعد مقدس زمینی - محشر - محشر از بعد شاهد و شهادت - شاهد و شهید، رهنمون می‌شود. «عبدا لنا اولی باس شدید فاجسوا خلال الدیار و کان وعداً مفعولاً» پس شهید ششاقی نماینده:

۱ - پاسخ روشن درباره این معنی که مسلمانی انقلابی و حرکتی، مجاهدی جنبشی، در زمانی باشی که در آن اصول، فدای فرور و حاشیه‌ها شده باشد.
۲ - شرط بندی و خطر کردن بر عمل جنبشی انقلابی در چارچوب فرهنگی که سعی دارد میان قرآن و تاریخ پیوند و انسجام برقرار نماید.

تعالی مردم، تعالی همراه با پیش بینی‌های موجود در متون قرآنی که به واسطه آگاهی ذاتی به انسان مجاهد، حضور درک و فهم آن را می‌بخشد. «عباد لنا» (بندگان برای ما)... «لیسئوا» (که بدی کنند)... «لیدخلوا» (که داخل شوند)... «ان عادوا فعندنا» (اگر بازگردند ما نیز بر می‌گردیم)...

فتحی ششاقی این متفکر اندیشمند همواره تاریخ و ژرفا و حقیقت ایده قرآنی را به ما بخشیده تا به پرسش مرحله اسرائیل و شیوه اسلام در شکل‌گیری نورانی عرفان همان گونه که در رویا است، برسیم.

مطالعات وی نتیجه لجاج نابغه‌گونه میان ویژگی‌های مشترک سنی‌ها و شیعیان بوده است. وی در منزلی متواضع نشأت یافت. متولد اردوگاه پناهندگان رفح در سال ۱۹۵۱ میلادی است و بزرگ‌ترین فرزند به حساب می‌آید. هنگامی که ۱۶ ساله بود تمایلات داشت. او آن زمان در دانشگاه بیروت در کرانه باختری درس می‌خواند و در رشته ریاضیات فارغ التحصیل شد و در مدرسه نظامیه قدس مشغول تدریس شد. وی آن زمان به فعالیت‌های جنبشی تمایل داشت و این مسأله روی تمایلات اسلامی اش منعکس شده، باعث شد هنگامی که مشغول تحصیل در رشته پزشکی دانشگاه زقازیق مصر شد وارد فعالیت‌های گروه‌های اسلامی شود و در آن جا با سران این گروه‌های اسلامی و انقلابی آشنا شود. پس از آن در خط و ربط فکری با اخوان المسلمین اختلافاتی پیدا کرد و این جابود که به همراه تعدادی از دوستانش جنبش جهاد اسلامی را در اواخر دهه هفتاد بنیاد نهاد. با پیروزی انقلاب اسلامی ایران به رهبری امام خمینی اندیشه‌هایش با خط فکری امام تلافی پیدا کرد و از اینکه در جریان انقلاب اسلامی ایران حضور میلیونی ملت با این وسعت بی نظیر اعجاب وی را برانگیخت و این همه انگیزه مردمی و ملی به سوی اسلام بزرگ و امیل و انقلابی برایش شگفت‌آور می‌نمود. پس از آن وی به نوشتن کتاب معروفش به نام «الخمینی الحل الاسلامی و البیدل» «خمینی راه حل اسلام و جایگزین» را به رشته تحریر در آورد که بر اثر صدور همین کتاب در سال ۱۹۷۹ بازداشت شد که پس از مدتی آزاد شد اما بار دیگر در همان سال بازداشت و در زندان قلعه به مدت ۴ ماه زندانی شد.

متفکر بزرگ شهید فتحی ششاقی از معدود اندیشمندان است که صاحب بینش نصی و پیش‌گویی‌گونه درک پاسخ به پرسش زمان و مسأله «وعدا لآخره» است. زیرا او فرزند نسلی است که دوره‌اش با شکست‌های متوالی همراه بوده و مرحله ناصریسم و شیوه‌های غیر اسلامی (انور) ساداتی و فضاهای جهادی که بر اساس افکار جهادگرایانه پیشرو «وعدا لآخره» تأسیس شد تا بتواند پاسخی به پرسش زمان به عنوان طرحی همراه با شناخت انقلابی جنبشی در مراحل تأسیس و آغاز و فعل، داده باشد.

شهید ششاقی طرح اسلامی انقلابی خود را در اواخر دهه هفتاد و ابتدای دهه هشتاد بارها در مجله المختار الاسلامی و مجله الطلعه الاسلامیه منعکس نموده بود تا افکار و برنامه‌های خود را

در مرحله بعد و آینده نمایان سازد. شاید همت تفکر انقلابی، وی را پیشگام جستجوگران خویشتن اسلامی، اما تحقیر شده خویش قرار داد که زیر چرخنده‌های درگیری‌های میلیتاریستی امت را با تزها و اکاذیب خود فریب داده و له کرد. همه این‌ها به حق، وی را در طور معرفتی بسیار بالایی از لحاظ نوع اندیشه و بیان برگرفته از آن به نصوص مقدس (قرآن).

او بوسیله عالی معرفتی نقضی (قرآنی) و از طریق کشف و شهود الهامات، پلهای فرهنگی جنبش را میان جلوه فرهنگی قرآن و جلوه حرکت جنبشی قرآن برپا کرد. او همواره سعی می‌کرد از فلان پژوهش‌ها و مطالعات به نصوص قرآنی به درک مسائل جهان و وجود و جنبش و حرکت روحی و انقلابی رسیده تا از این طریق به تفکری جهادگرانه پیشرو برای صدمت و مبارزه با رژیم

